

“Ερχεσθαι καὶ βρίσκεῖς τὸ ἀρχοντόσπιτο μὲ δρθάνοι-
χτες τίς πόρτες νὰ δὲ καλοδεχτεῖ· βρίσκεῖς πονοῦν-
λένια στρώματα καὶ μεταξὺ πρόσκεινται· βρίσκεῖς
τραπέζια στρωμένα, βρίσκεῖς δούλους πρόθυμους νὰ
σε περιέχουσιν· δὲ, τι τοὺς προστάξεις, σκλάβους
πανέμορφους νὰ σε ξεκουράδουν· στὴ χιονάτη τους
ἀγκαλιά. Τρῶς, πίνεις, ξαποσταίνεις, κολυμπᾷς σὲ
παραδεισένια χαροκόπια, κι ὅταν εἶναι νὰ φύγεις
ξεγυμνῶνεις τὸ σπῆτι, παίρνοντας μαζί σου δὲ, τι
μπορεῖς νὰ σηκώσεις στὴ ράχη σου.

Ο ΑΝΙΨΙΟΣ ΜΟΥ. Εἶμαι λοιπὸν κλέφτης;

Εἶ. Κἀν χειρότερο. Εἶσαι ἀγνώμονας.

ΣΤΑΘΗΣ ΔΗΜΑΣ

Ο ΕΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Ο κ. Δ. Ἀσπεριώτης (Philéas Lebesgue) ἑακλου-
θώντας στὸ «*Mercur de France*» τὰ «*Ρωμαϊκά γράμμα-
τά*» του, γράφει τὰκλῶντα (Τόμος LIX 15 τοῦ Φλεβάρη,
σελίδα 623) ὁμοίαν παίρνοντας ἀπὸ τὴ Β' ἔκδοσιν τοῦ
«*Ταξιδίου*» τοῦ Ψυχάρη.

Μιά γλωσσικὴ φιλονεικία ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή
μπορεῖ νὰ φτάσῃ ὡς τὴ στάση, εἶναι βέβαια
πρᾶμα σπάνιον καὶ συναρπαστικὸ ἄμα κανεὶς τὸ
θωρεῖ, ἀλλὰ καὶ λιγάκι ἐπικίνδυνον γιὰ κείνον ποὺ
θέλει νὰ πῇ ἀμερόληπτα τὴ γνώμη του. Δὲν εἶναι
εὐκολο νὰ ξεφύγῃς τὴ σύγκρουσιν, θέλεις ἀπὸ τὴ μιὰ
τὴ μιὰ μεριὰ μὲ τοὺς ἐπαναστάτες, θέλεις ἀπ' τὴν
ἄλλην μὲ κείνους ποὺ ἀντενεργοῦν· παθαίνονται βλέ-
ψεις καὶ οἱ δύο καὶ στὸν ἴδιον βαθμὸ γιὰ τὴν πι-
τυχιάν τους, καὶ σ' αὐτὴ βλέπουν τὴν ἐκπλήρωσιν
κάθε ἐθνικοῦ μεγαλείου. Μ' ὅλα αὐτὰ ἔχει σχημα-
τιστεῖ κάποιο κόμμα εἰρηνοφιλο, ποὺ ὁ ρόλος του
εἶναι συδυσαστικός, ἀκούει καὶ ἐκείνους, ἀκούει καὶ
τούτους, περιμένοντας νὰ γίνῃ ὅ,τι εἶναι γράφτῳ, ἀλλ'
αὐτὸ φανερὰ δὲν μπορεῖ νὰ παρὰ κάτι προσωρινόν,
ἀν καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ συμπτώματα τὰ πρὸ σημα-
ντικά. Γιὰ μᾶς ποὺ ἔχουμε σκοπὸ νὰ μιλήσουμε ἐδῶ
ὄχι μόνον λογαριάζοντας τὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ ὅλους
τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «*Mercur*» ποὺ βρίσκονται
στὸν κόσμον ὁλόκληρον σκορπισμένοι, στὸ γλῆγωρον τρέ-
ξιμό μας ἀνάμεσα στὴ σύγκαιρον Ῥωμαϊκὴ φιλολογία
θὰ ἀναγκάζομαστε νὰ σταματᾶμε σὲ ὅ,τι ἐθνικόν,
ἱστορικόν καὶ φιλοσοφικόν φανερώναται λίγο ἢ πολὺ
καθαρὰ ἀπ' τὴν προσπάθειαν καθενὸς συγγραφεῖς ἢ
συνόλου συγγραφιδῶν.

Ἡ δευτέρη ἔκδοσιν τοῦ «*Ταξιδίου*» τοῦ Ψυχάρη
καὶ ἡ δημοσίευσιν στὸ Νουμᾶ τῆς «*Απολογίας*»,
ποὺ χρησιμεύει, ἔτσι νὰ ποῦμε, σὰ συμπλήρωμά του,
μᾶς δίνει τὴν ευκαιρίαν νὰ ρίξουμε ξανά μιὰ ματιὰ
γιὰ ν' ἀγκαλιάσουμε ἐκεῖνον ποὺ θὰ ὀνομάσουμε στὴν
Ἑλλάδα ἔργο τῆς Δημοτικῆς. Σὲ τρεῖς σταθμοὺς
μποροῦμε νὰ τὸ χωρίσουμε, «*Ταξίδι*» — «*Τέχνη*» —
«*Βαγγελικά*».

Τὸ «*Ταξίδι* μου», δημοσιεύτηκε πρώτη φορά,
καθὼς ξέρομε, στὰ 1888. Αὐτὸς ὁ Γύρος τῆς Ἑλ-
λάδας, εἴταν ἓνα λαμπρὸ φανέρωμα, ἓνα διαλάλη-
μα τῶν δικαιωμάτων τῆς ζωντανῆς γλώσσας· ὅλες
οἱ χάρες τῆς στὴ σειρά βαλμένες μᾶς δέχονταν φα-
νερὰ ὅτι κάθε τοῦ λόγου ἄνθισμα τῆς νεοελληνικῆς
ζωῆς πρέπει σ' αὐτὴ νὰ σκλαβωθῇ. Ὁ πεζὸς λόγος,
θλακταίος ὕστερ' ἀπὸ τὴν ποίησιν. Πραγματικὰ αὐ-
τὴ δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ εἶναι δικιά της μ' ὅλες τίς
ἐπισήμες ἀντιδράσεις, μ' ὅλη τὴν καταφορὰ τοῦ Πα-
νεπιστήμιου, μ' ὅλο τὸ Σούστο καὶ τὸ Ραγκαβῆ.
Ἄλλοι οἱ θύρες κλειστές ἢ μισόκλειστες. Καὶ ὁ Βα-
λαωρίτης ὁ ἴδιος, ποὺ στὰ στερνὰ χρόνια τῆς ζωῆς
του σ' ἓνα γράμμα τελευταῖα δημοσιεμένο (ὁ Λο-
γιωτατισμός) ἐλσειολογοῦσε τὴν ἀδικιολόγητη μα-
νία ποῦχαν οἱ συγκαιριτεῖς του μὲ τίς λέξεις νὰ

τυραννιοῦνται, ὁ μεγάλος Βαλαωρίτης δὲ θὰ ἔγραφε
μὲ ἐφχαρίστησιν ἓνα ἄρθρον φημερίδας στὴ γλώσσα
τοῦ λαοῦ ποὺ τὰ ποιήματά του δοξάζανε. Αὐτὸ λέ-
ει πολὺ ὠραῖα ὁ Παῦλος Νιρβάνας στὴ διασκεδα-
στικώτατη καὶ διδαχτικώτατη «*Γλωσσικὴ αὐτοβιο-
γραφία*» «*Εἶναι ἓνα εἶδος ἀριστοκρατικῆς πρόληψης*
ποὺ μᾶς κυβερνάει καὶ διψοῦμε, ἡ ἀριστοκρατία τῆς
γλώσσας πολὺ διαφορετικὴ ἀπ' τὴν ἀριστοκρατία
τοῦ γένους, τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ πλούτου, ἀλλὰ ἀπ'
τὴν ἄλλην μεριὰ εὐκόλα ν' ἀποχτηθεῖ».

Ὅλη ἡ Ἀθηναϊκὴ γλωσσικὴ ἐπιτήδευσιν ἐδῶ
βρίσκεται· μοιάζει στὴν ψευτικὴ κομψότητά τῶν
τελευταίων μας κλασσικῶν ποὺ τὴν στηρίζανε στὸ νὰ
χωρίζουν αὐθαίρετα τίς βγενικὲς λέξεις ἀπ' τίς πρό-
στυχες, μὲ τὴ διαφορὰ ποὺ ἐδῶ δὲν ψάχνουν μόνον
στὴν καθιερωμένη γλώσσα γιὰ νὰ διαλέξουν, ἀλλὰ
τὴν ἀλλάζουν δλᾶκαιρον σὰ νὰ θέλουν νὰ τῆς ἀφαι-
ρίσουν κάθε ἀξία.

Σ' αὐτὴ τὴ σκουριασμένη ἀντίληψιν ποὺ τόσο
ἀλύπητα χτυπήθηκε ἀπὸ τοὺς περὶφηρους στίχους
τοῦ Victor Hugo

j' ai mis un bonnet rouge au vieux dictionnaire ;
plus de mot sénateur, plus de mot roturier...

ἡ δημοτικὴ ἐναντιώθηκε μὲ τὴν ὁμορφίαν ποῦχουν οἱ
ζωντανὲς λέξεις, καὶ εἶχε τὴν ἀπαίτησιν ὅτι δὲν
πρέπει νὰ χωριστεῖ ἡ Γραμματικὴ ἀπὸ τὴν Αἰσθητι-
κὴ «*Ἡ Γραμματικὴ*, ἔλεγε τελευταῖα ὁ Κωστής Πα-
λαμάς σ' ἓνα γράμμα του ἑστὸν ποιητὴ Ἑρμοῖνα,
εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῆς λογικῆς, ἓνα ἀπὸ
τὰ πρόσωπα τῆς Ἀρμονίας». «*Τὸ γράψιμο στὴ δη-
μοτικὴ, συμπληρώνει ὁ Ἀργύρης Ἑφταλιώτης, ξε-
πετιέται ἀπὸ μιὰ ἀνάγκη αἰσθητικὴ καὶ ἐθνικὴ
μαζί*». Ὁ Ψυχάρης πᾶσι ἀκόμα μακρύτερα, μᾶς ἀ-
φαίνει νὰ νοιώσουμε ὅτι ἡ Ἐπιστήμη ἔχει τὴν Τέ-
χνην σκλαβὰ της. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο κι ὅλας, δὲν εἶ-
ναι πολὺς καιρὸς τώρα, τὸν κατηγορήσε γιὰ ἀφα-
νιστικὸν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες τῆς «ἐλευθέρης
μιχτῆς» ὁ Παῦλος Νερβάνας στὴν «ἔρευνα» ποῦκα-
ναν τὰ Παναθήναια γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Συμ-
πληρώνοντας τὴ σκέψιν τοῦ Καμπύση ποὺ ἔλεγε ὅτι
ἡ σχολαστικὴ τοῦ δασκάλου τοῦ σχολείου εἶναι
σὰ μιὰ ἑκκολούθησιν τῆς Τούρκικης σκλαβιάς, ὁ
κριτικὸς βάζει ἀγνάντια ἀπὸ τὸ σχολαστικὸ δογ-
ματισμὸ τῶν διδασκάλων τὸ δογματισμὸ τῶν ἐπανα-
στατῶν καὶ ἔχει ἀπαίτησιν νὰ χωριστεῖ ἡ ἰδέα τῆς
ὁμορφίαν, ἡ ἰδέα τῆς τέχνης, ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ γραμ-
ματικοῦ μετασχηματισμοῦ. Μὲ τῆς ἀλήθειας τὴ δύ-
ναμιν ὁ Ψυχάρης στὴν ἀρχὴ τῆς «*Απολογίας*» πο-
λεμασε, παρουσιάζοντας τὰ πρὸ ἐπιστημονικὰ ἐπι-
χειρήματα, νὰ γκρεμισθῇ αὐτὴ τὴν ὀλέθρια πλάνην,
αὐτὸ ποὺ θαρρεῖ σὰν ἄξιο παιδί τῆς δασκαλικῆς ἰ-
δέας.

Ἀποδείχνει ὅτι ἡ δημοτικὴ σχολὴ δὲν κάνει τί-
ποτε ἄλλο παρὰ νὰ παίρνει ἀπὸ τὸ λαὸ τὴ γλώσσα
του καὶ τὴ γραμματικὴν του καὶ ὅτι δὲ σκοπεύει
μὲ αὐτὸ τὸ ἔργο σὲ τίποτα νὰ ἐναντιωθεῖ. Καταδι-
κάζει τοὺς πολλοὺς ξενισμοὺς τῆς καθαρῆς γλώσσας καὶ
τίς φραντσέζικες φόρμες ποὺ καὶ ἡ μιχτὴ ἀκόμη κά-
νει αὐτῶν κατάχρησιν, κατηγορεῖ τοὺς ἀντιπά-
λους του ὅτι δὲν ξέρουσιν οὔτε οἱ ἴδιοι νὰ προφέρουν
τὰ δικὰ τους φωνήεντα παρὰ τὰ προφέρουν μὲ τίς
ἀπαίτησες τῆς λαϊκῆς προσωδίας. Μ' ἓνα χιούμορ
ἀτέλειωτο μᾶς δέχνει πολλὰς σύγκρισεις ποὺ μπο-
ροῦμε νὰ κάνουμε τοῦ καθιερωμένου σχηματισμοῦ
τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας μὲ τοὺς σχηματισμοὺς ποῦ-
παρνε στὸ ἀγγλικά-ἀγγλικά πῆξιμό της ἡ φραντζέ-
ζικη γραμματικὴ ἴσα μὲ τὸν XVI αἰῶνα ὅπου πῆρε
πρὸς ὀριστικὴν μορφήν. Καὶ σύγκαιρα διαλαλεῖ τὴν
ἀνάγκην ἐνὸς κανόνα ποὺ θὰ βγάλουμε καὶ θὰ πᾶ-

ροῦμε ἀπὸ τὴν παρατήρησιν καὶ τὸν ἔρωτα τῆς γλώ-
σσας.

Τὸν κανόνα αὐτὸν ἐζήτησε νὰ τὸν εἴρῃ στὴν
κοινὴ γλώσσα ψάχνοντας μέσα σ' ὅλες τίς ἀνκλογίας
καὶ φτάνοντας ὡς τίς γλωσσικὰς ἀνωμαλίας τίς πρὸ
χαρακτηριστικὰς. Οἱ δύο ἔκδοσες τοῦ «*Ταξιδίου*»
καὶ οἱ διόρθωσες ποῦγιναν στὴ δευτέρη μᾶς δέχονταν
τὴν εἰλικρίνεια τῆς προσπάθειας, ποὺ εἶναι εὐκολώτε-
ρο νὰ χαρακτηρίσει κανεὶς γιὰ ὑπερβολικὴν παρὰ νὰ
τὴν πάρει στὰ σοβαρὰ γιὰ λαθιασμένην. Τέτοιους λοι-
πὸν ποὺ εἶναι ὁ «*Ψυχάρης*» δὲν ὑπάρχει ἀμφι-
βολία ὅτι ἀγάλλει ἀγάλλει θὰ ξεπλώνεται μ' ὅση
ἐπεφύλαξιν καὶ ἐν σταματᾶν σὲ μερικὰ σημεῖα τῆς
διδασκαλίας, γιὰτὶ ἐν μπορεῖ νὰ χωρίσει συζήτησιν
στὴν ὑποχρεωτικὴ ἐνωσιν Γραμματικῆς καὶ αἰσθη-
τικῆς, ξέρομε ὅμως ὅτι τὸ αἶσθημα τοῦ ὠραίου εἶναι
ἓνα τίποτε ἐν δὲν τὸ βάζεις κάθε στιγμὴ δίπλα σ' τοὺς
νόμους τῆς ζωῆς. Ἡ Τέχνη δὲν μπορεῖ νὰ χωριστεῖ
ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα, ὅπως ἡ
γλώσσα δὲν μπορεῖ νὰ χωριστεῖ ἀπὸ τὸ ἔθνος ποὺ
τὴ μιλάει.

Καὶ τελειώνοντας, γιὰτὶ δὲν εἶναι δουλειὰ μας
ἐδῶ νὰ τραβήξουμε πρὸς μπρὸς στὸ ἀγκυροσπαρμένο
αὐτὸ γλωσσικὸ ζήτημα, θὰ ποῦμε μονάχα ὅτι σὲ
πολλοὺς Ἑλληνας, καὶ μάλιστα ἀρκετὰ διαβασμέ-
νους, ἡ ματαιότης νὰ φαίνονται ὅτι ξέρουσιν πολ-
λὰ πράγματα, φέρνει συχνὰ τὸ ζήτημα σ' ἐς παλιὰς
εὐγένειας ποὺ ξυπνᾶν τὴν ἐθνικὴν περηφάνειαν. Αὐτὸ
εἶναι βέβαια μιὰ βυζαντινικὴ κληρονομιά, καὶ ἡ
Ἀθηναϊκὴ ἐπιτήδευσιν στὴ γλώσσα φανερὸν εἶναι ὅτι
μᾶς ἔρθε ἀπὸ τὴν Πόλιν ὕστερ' ἀπὸ τὴν Ἀνεξαρτησίαν.
Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔχει κατ' εὐθείαν ρίζες στὸ λαόν, ἡ
ἀσυναίσθητη ἐπιμονὴ τῆς μᾶς προδίδει ποὺ βρίσκε-
ται ἡ ἀληθινὴ τῆς αἰτίας. Ἀπὸ τὴν ἄλλην μεριὰ οἱ
τεχνικὲς μᾶς μεθοδὲς ἐπιδράσαν ἀρκετὰ στοὺς Ἑλ-
ληνας γιὰ νὰ ποτιστοῦν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ τέχνη
εἶναι γιὰ τοὺς σπουδασμένους μόνον.

Τώρα μένει ἡ μιχτὴ σχολὴ νὰ συμβιβαστεῖ χω-
ρὶς δισταγμὸ μὲ τὰ συμπεράσματα ποῦχουν βγεῖ.
Ἡ δημοτικὴ γιὰ ὅ,τι εἶναι φαντασία, ὄνειρον, ποίη-
σιν ἢ δασκαλικὴ γιὰ τὴν ἐπιστήμην.

D. Asteriotis

ΠΑΡΑΜΥΘΑΚΙΑ

1

Νεράιδες βγήκαν μιὰν ἄβγην
Καὶ κόψανε λουλούδια
Κέφτης ὁ κόσμος γύρισε
Φιλιά, χαρὲς, τραγούδια.

Μὰ κακοφάνηκε πολὺ
Τοῦ Χάρου τοῦ ζηλιάρη
Κι ὅλα οἱ Νεράιδες τοῦδωσαν
Τᾶνθια τοῦ πεισματάρη.

Κι ἄνθια ἔδωκε τοὺς νεκροὺς,
Στὰ μνήματα χαρίζουν,
Τοῦ Χάρου καλοπιάσματα,
Ποὺ δάκρυα τὰ ποτίζουν.

2

Ὅμοια φέγγανε τὰστέρια
Μόσκους χύναν καὶ τραγούδια
Καὶ τοῦ πλάστη ἀπὸ τὰ χέρια
Τὰ πρωτόβγαλτα λουλούδια.

Μὰ τῆς Ἐβας ὄχι τὸ στόμα
Ὅρκοι ψεύτικοι ἀκουστήκαν
Καὶ λογιῶ λογιῶν χρώμα
Τᾶνθια ἔπ' τὴν νεροπὴν γυθίσαν.

Κι ἂν ἀπόμειναν σὲ μι' ἄκρη
Λίγα λουλούδια λερωτά,
Εἶναι κείνα ποὺ μὲ δάκρυ
Στεγνὰ πότισε ἡ κυρά.

ΒΑΡΛΕΝΤΗΣ